

ENZYMOLOGIE

Pracovní sešit k přednáškám z biochemie
pro studenty biologických kombinací

II

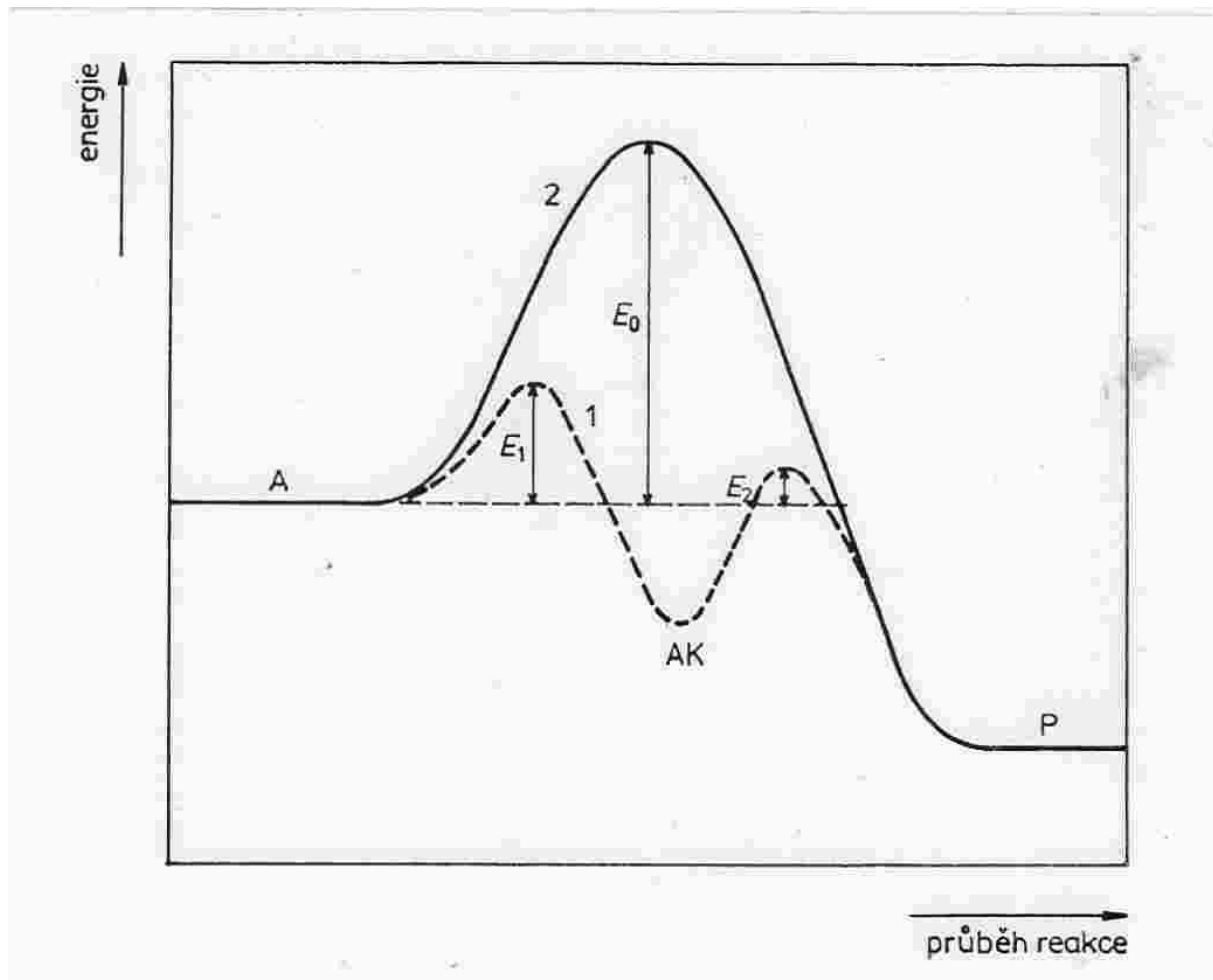
ZDENĚK GLATZ

2004

ENZYMOLOGIE

Katalýza - Berzelius 1838

- katalyzátor**
- látky urychlující chemické reakce
  - nemění rovnováhu chemických reakcí
  - snižují aktivační energii

Požadavky na biokatalyzátory :**A. Reakce musí probíhat cíleně.****B. Musí probíhat specificky****C. Jejich aktivita musí být přesně regulovaná****Biokatalyzátory :**

- globulární bílkoviny
- RNA - CZECH a ALTMAN (1986)

Historie poznání enzymů

- 1878 - KUHNEN - ENZYM - *En Zyme* - v kvasnicích
- 1860 - PASTEUR - *vis vitalis* - životní síla v kvasinkách
- LIEBIG - *fermenty* - chemické látky
- 1897 - BUCHNER - extrakt kvasinek katalyzuje kvašení
- 1926 - SUMNER - bílkovinná povaha enzymů - ureasa

Enzymologie :

- studium struktury enzymů
- studium kinetiky enzymových reakcí
- studium reakčních mechanismů
- studium forem a lokalizace enzymů
- studium vztahu enzymů k patologii organismů
- praktické využití enzymů
- příprava a studium umělých enzymů

Názvosloví

1. triviální - *trypsin, pepsin, ptyalin*

2. název substrátu + asa - *lipasa, amylasa*

reakce + asa - *oxidasa, hydrolasa*

3. substrát + reakce - *alkoholdehydrogenasa*

substrát₁ + substrát₂ + reakce - *alkohol: NAD-oxidoreduktasa*

Enzymová nomenklatura

IUB 1961 - nejnovější 1984

1. OXIDOREDUKTASY	- oxidačně redukční reakce - <i>alkoholdehydrogenasa</i>
2. TRANSFERASY	- přenos skupin - <i>aspartátaminotransferasa</i>
3. HYDROLASA	- hydrolytické štěpení (+ H ₂ O) - <i>proteasy</i>
4. LYASY	- nehydrolytické štěpení (bez H ₂ O) - <i>karbonátanhydrasa</i>
5. IZOMERASY	- přesuny atomů a skupin - <i>glukosafosfátizomerasa</i>

- 6. LIGASY**
- vznik vazby za současného rozkladu ATP
  - *asparaginsynthetasa*

EC 1.1.1.27		1.	1.	1.	27
<u>Enzyme Commission</u>					
<u>Třída</u>	- <i>oxidoreduktasa</i>				
<u>Podtřída</u>	- <i>skupina CHOH</i>				
<u>Podpodtřída</u>	- <i>koenzym NAD</i>				
<u>Číslo enzymu</u>					

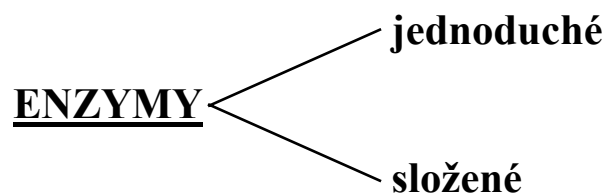
Vyjadřování aktivity enzymů :

- smluvené jednotky
- IU - International Unit - mezinárodní jednotka (IUB 1961)
  - počet mikromolů přeměněného substrátu za minutu
- kat - katal (IUB 1971)
  - počet molů přeměněného substrátu za sekundu

Specifická aktivita - aktivita vztažená na mg bílkoviny

Číslo přeměny - počet molů substrátu přeměněných molem enzymu za jednu sekundu

STRUKTURA ENZYMŮ

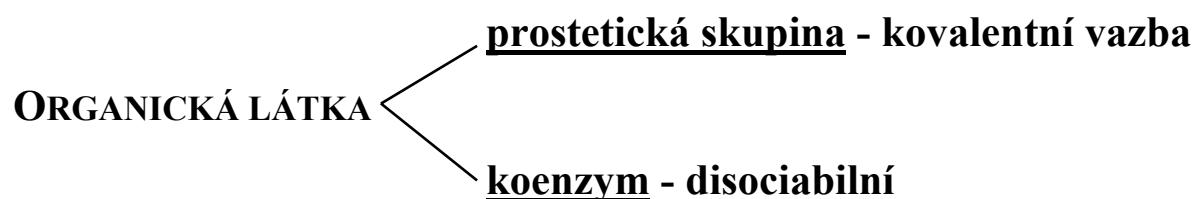

KOFAKTOR + APOENZYM → HOLOENZYM

Kofaktor - kovový ion nebo organická látka

METALOENZYMY

kovový ion	enzym
Zn²⁺	alkoholdehydrogenasa alkalická fosfatasa karbonátanhydrasa
Mg²⁺	fosfohydrolasy fosfotransferasy
Mn²⁺	arginasa
Fe²⁺, Fe³⁺	cytochromy peroxidasa katalasa
Cu²⁺, Cu⁺	tyrosinasa diaminoxidasa

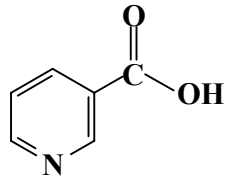
KOFAKTORY A VITAMINY

VITAMIN - FUNK - “amin potřebný pro život”

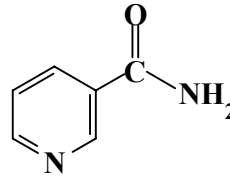
Vitamin	Kofaktor	Funkce
<u>rozpuštěné ve vodě</u>		<u>přenos (reakce)</u>
thiamin - B ₁	thiamindifosfát TPP	aldehydicke s.
riboflavin - B ₂	FMN, FAD	H
k.nikotinová(nikotinamid)	NAD ⁺ , NADP	H
k.pantothenová	CoA	acylové s.
k.listová	k.listová	C ₁ skupin
pyridoxin - B ₆	pyridoxalfosfát	aminoskupiny
kobalamin - B ₁₂	kobalamin	izomerace
k.askorbová - C	k.askorbová	hydroxylace
biotin - H	biotin	COOH
k. lipoová	k. lipoová	H
<u>rozpuštěné v tucích</u>		
karotenoidy - A		proces vidění
kalciferoly - D		metabolismus Ca
tokoferoly - E		antioxidans
maftochinony - A		srážení krve

NIKOTINAMIDOVÉ KOENZYMY

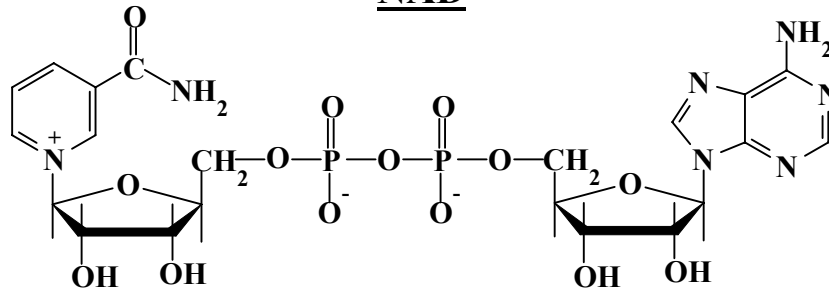
k. nikotinová

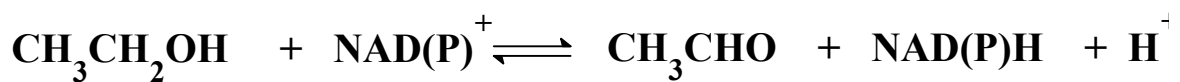
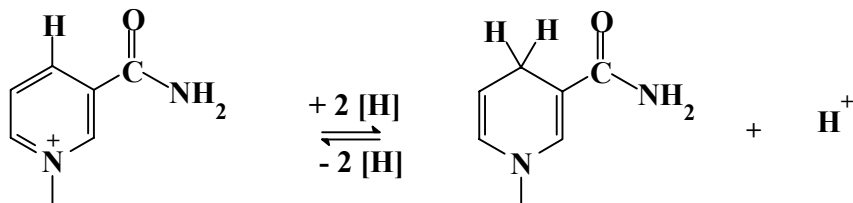
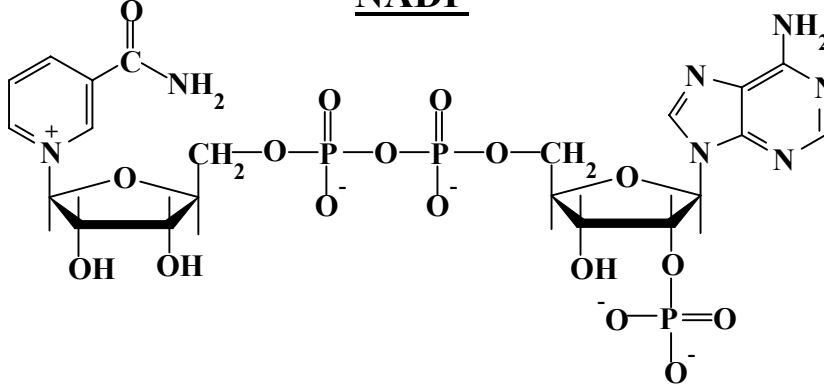
nikotinamid

NAD⁺

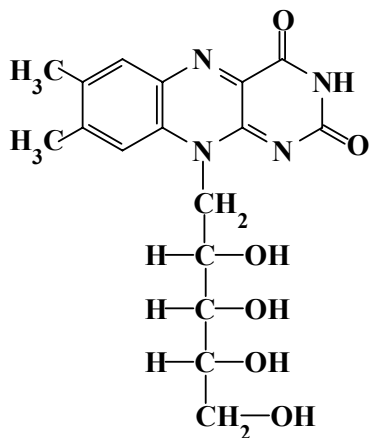
NADP⁺

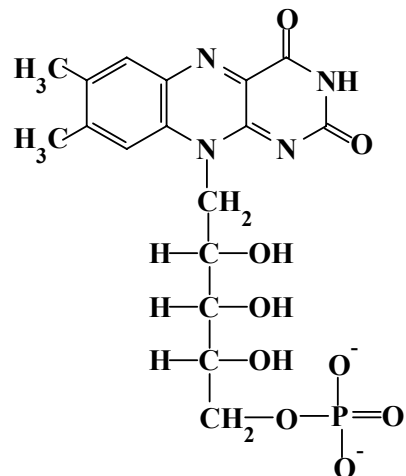

FLAVINOVÉ KOENZYMY

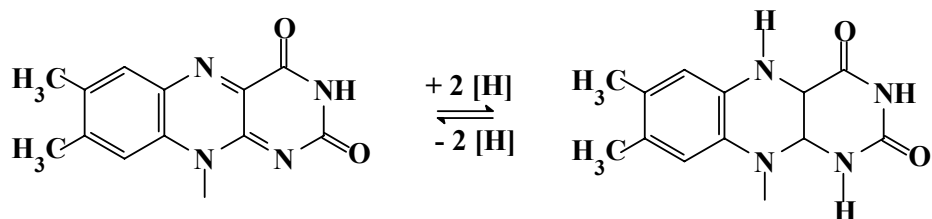
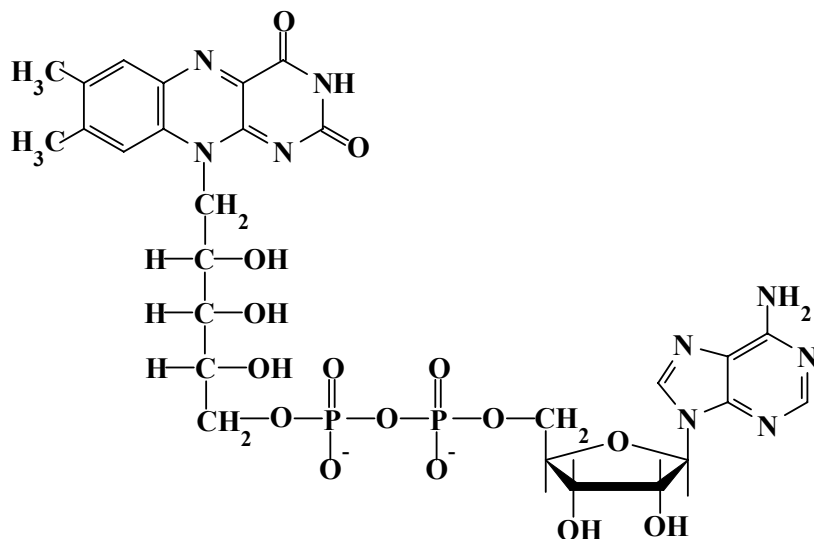
riboflavin

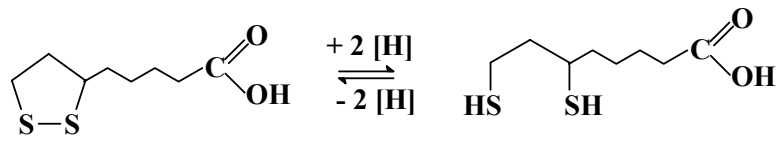
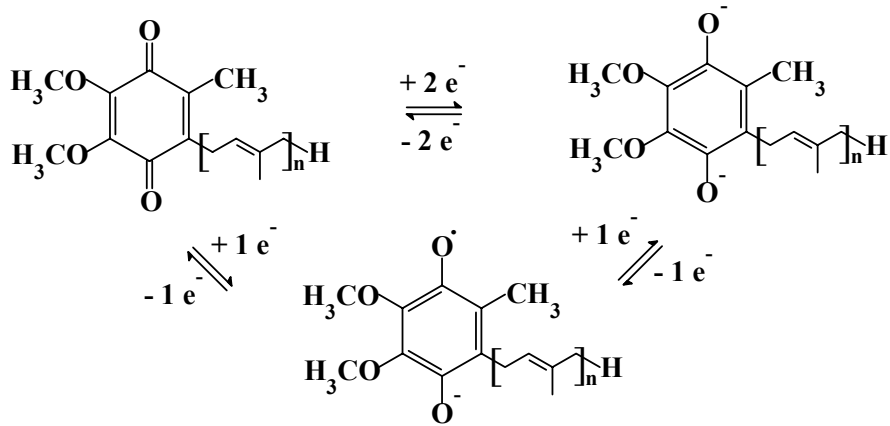
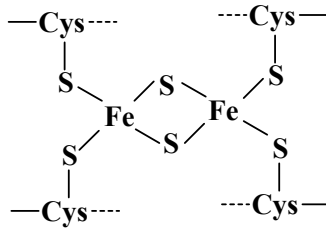
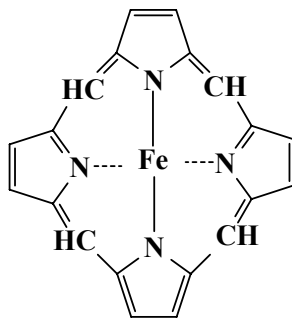
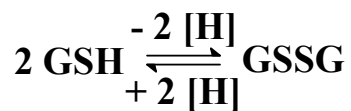

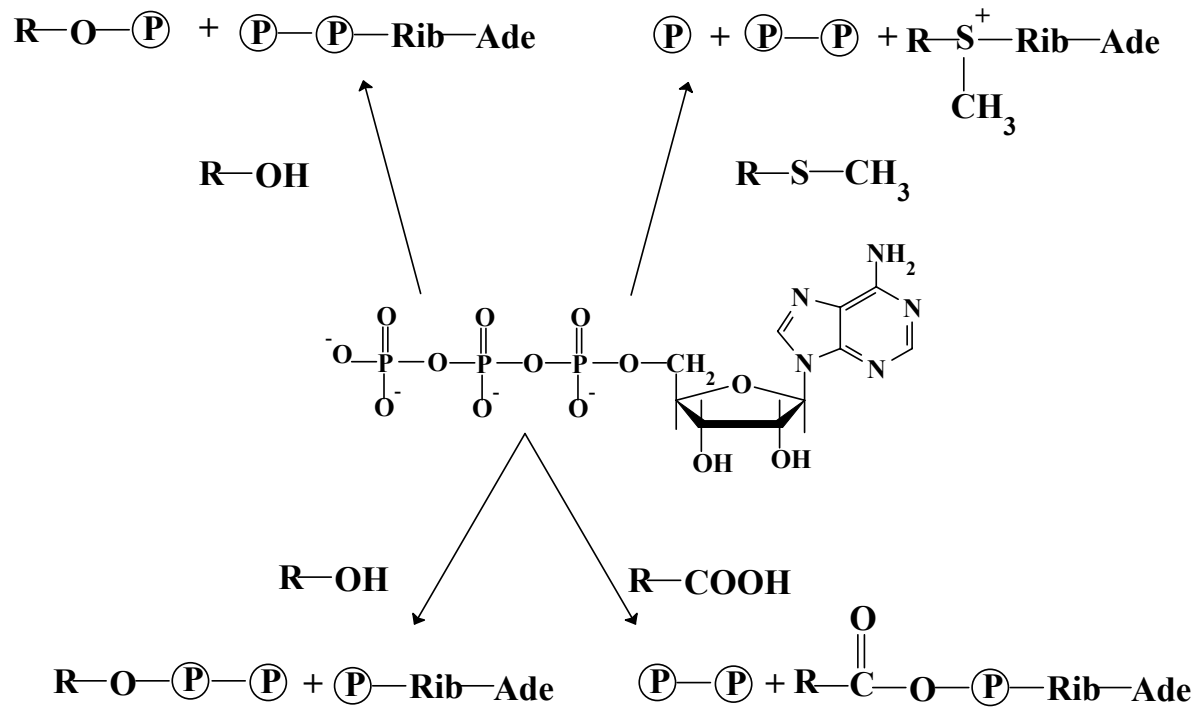
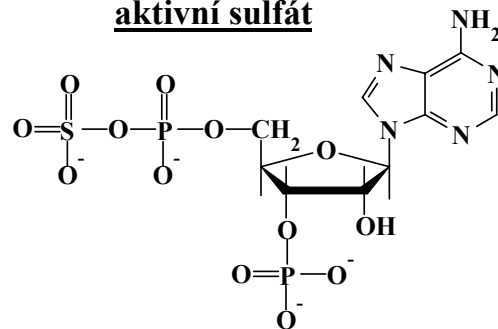
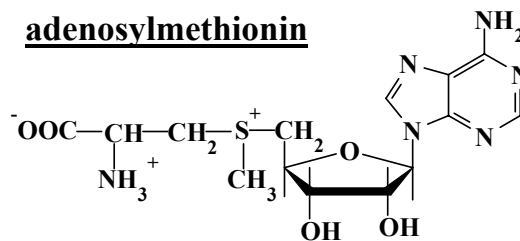
FMN

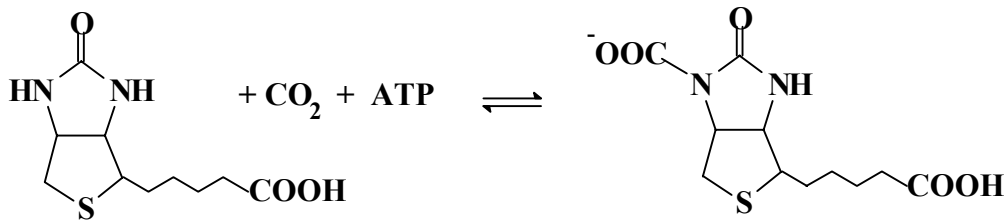
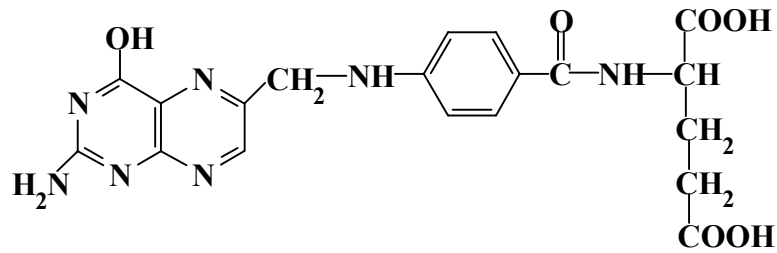
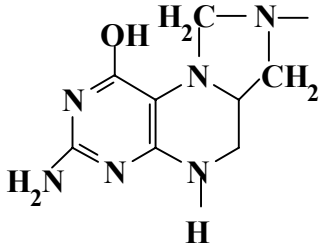
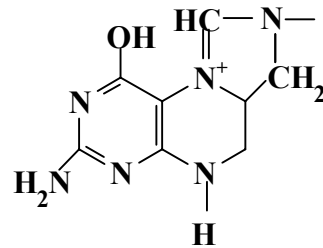
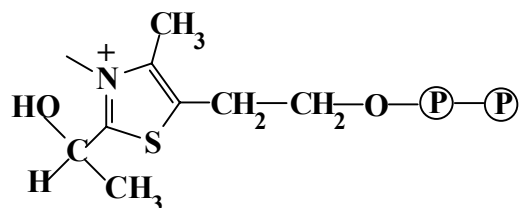
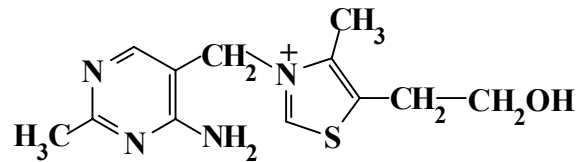

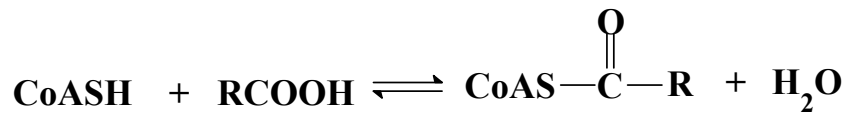
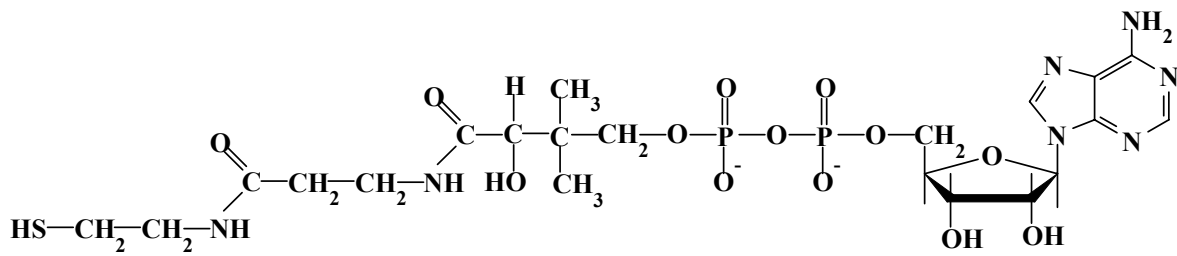
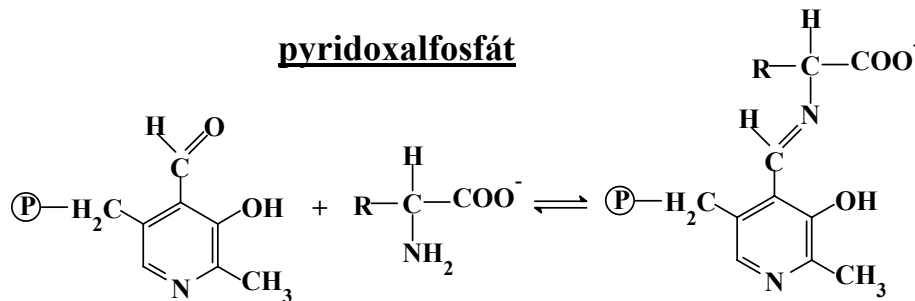
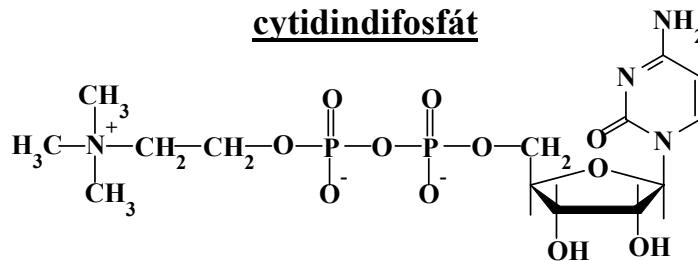
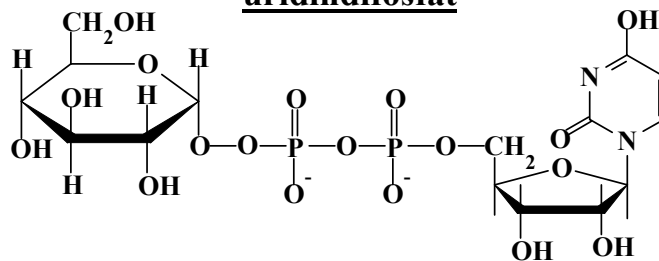
FAD

k.lipoová**ubichinon****ferredoxiny****hem****glutathion**

ATPaktivní sulfátadenosylmethionin

biotin**tetrahydrolistová k.****methylenetetrahydrolistová k.****methenyltetrahydrolistová k.****thiamin**

koenzym A - CoA - CoASHpyridoxalfosfátcytidindifosfáturidindifosfát

Lyasy a ligasy - bez kofaktoru nebo již popsáním kofaktorem

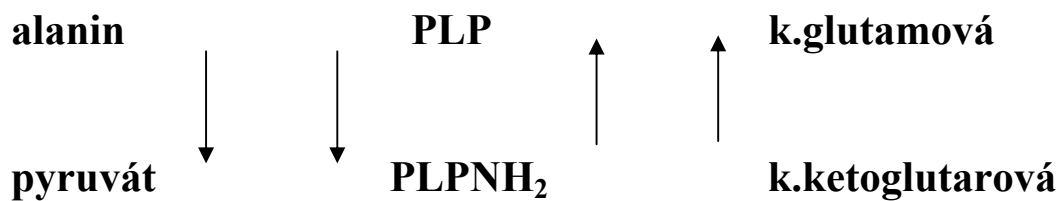
TPP

Hydrolasy - bez kofaktoru

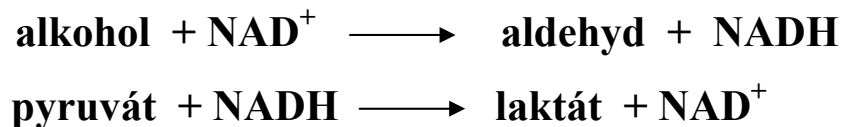
Izomerasy - většinou bez kofaktoru nebo kobalamin,

Regenerace kofaktorů

1. Prostetická skupina se regeneruje na téže enzymové bílkovině :

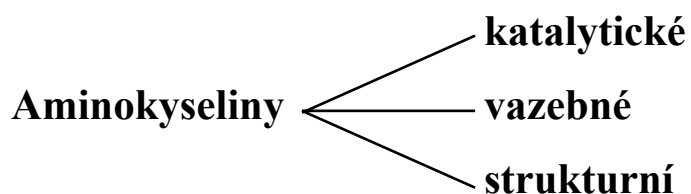
2. Koenzym se odštěpí napojí se na jiný apoenzym a regeneruje se v jiné enzymové reakci :

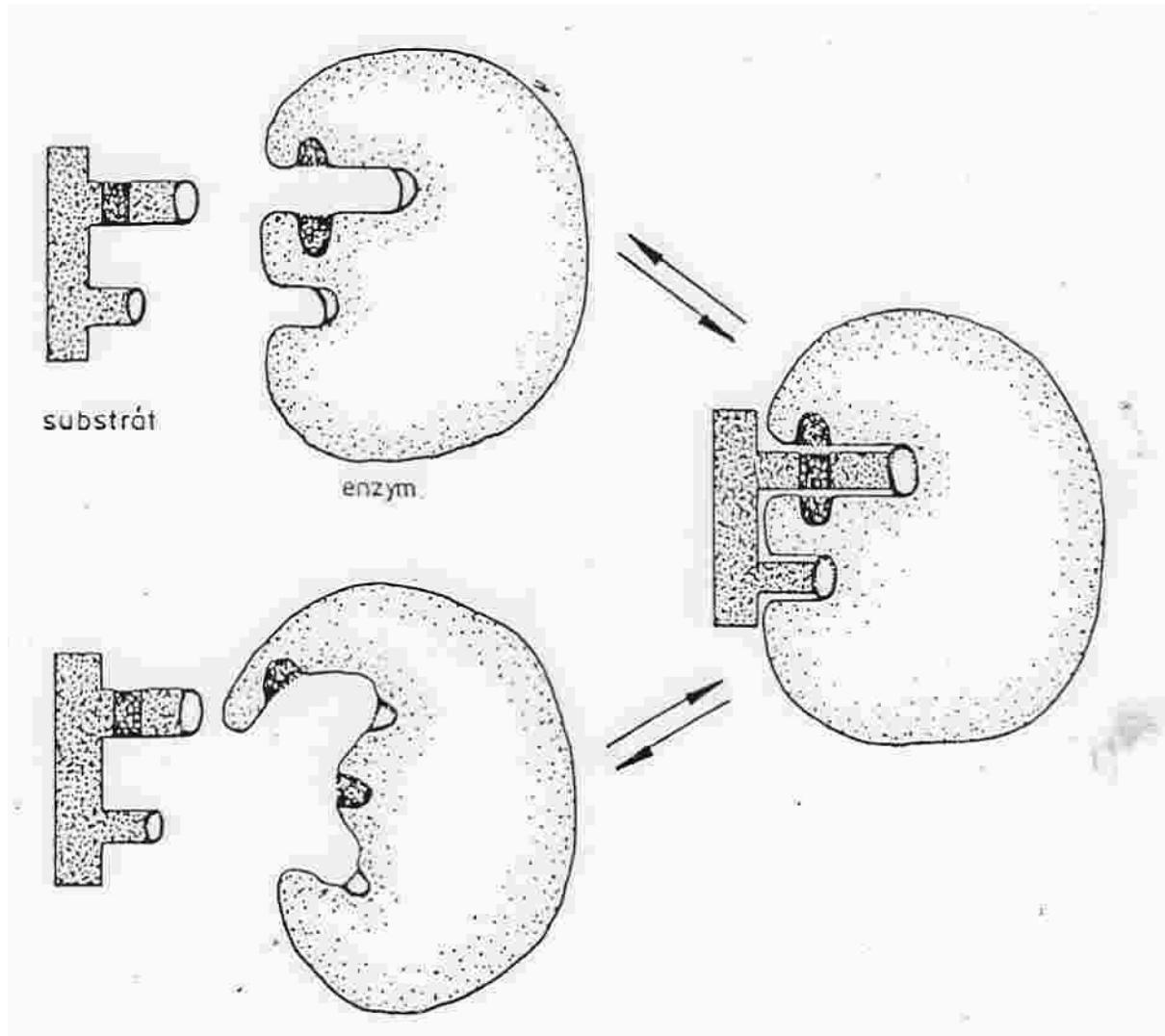

Enzymové bílkoviny

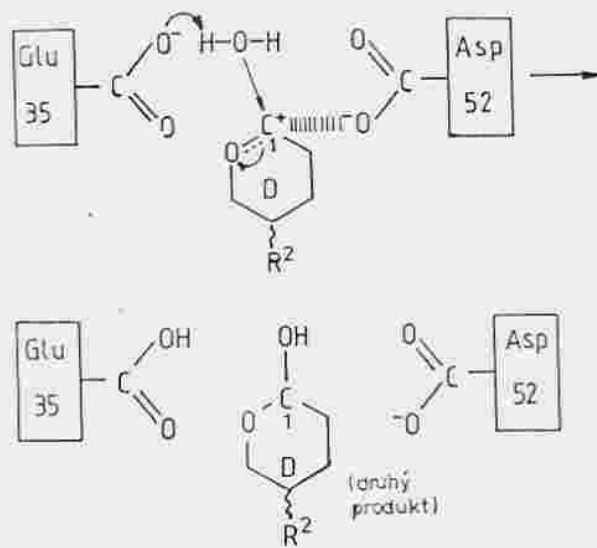
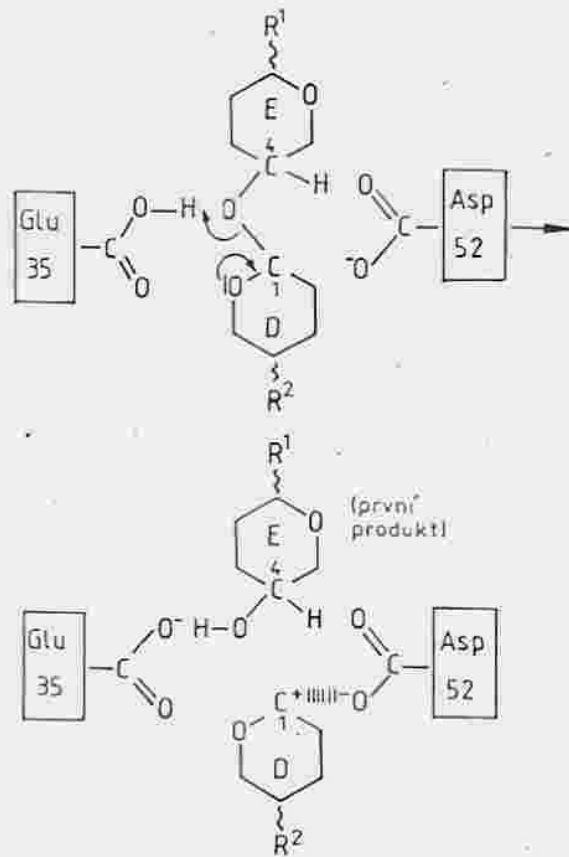
- monomerní
- oligomerní
- multienzymové komplexy

Aktivní místo enzymů

Fischer - 1894 - *teorie o zámku a klíči***Koshland - 1959 - *teorie indukovaného přizpůsobení***

Mechanismus působení lysozymu

Specifita enzymové reakce

specifita reakční - účinku - jaká reakce proběhne

specifita substrátová - absolutní

- skupinová

- stereospecifita

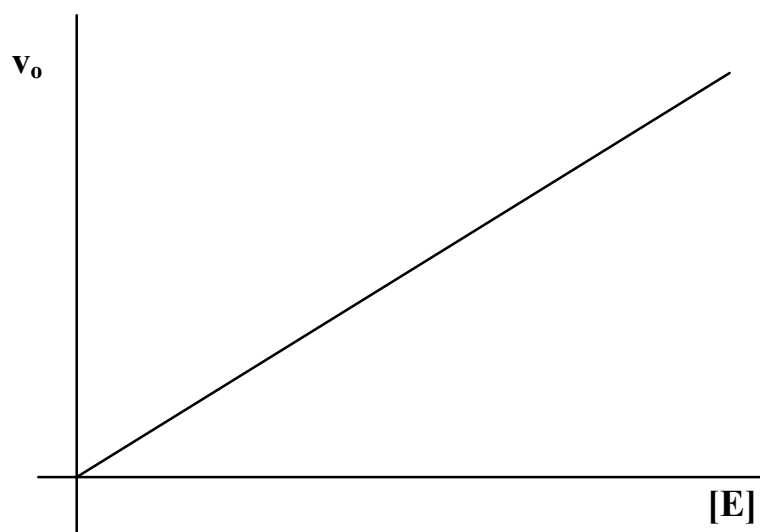
ENZYMOVÁ KINETIKA

Reakce s jedním substrátem

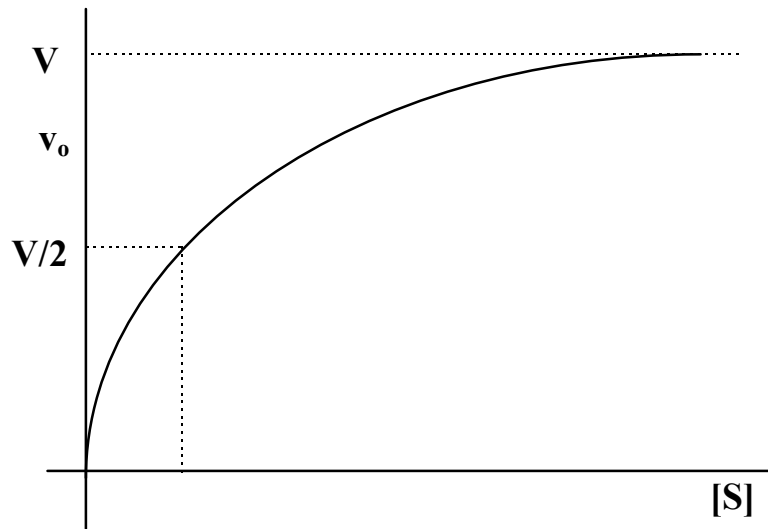
BROWN 1902

MICHAELIS MENTENOVÁ 1913

a) závislost počáteční rychlosti na koncentraci enzymu

b) závislost počáteční rychlosti na koncentraci enzymu

Rovnice Michaelis Mentenové

$$v = \frac{V \cdot [S]}{K_m + [S]}$$

v - počáteční reakční rychlost

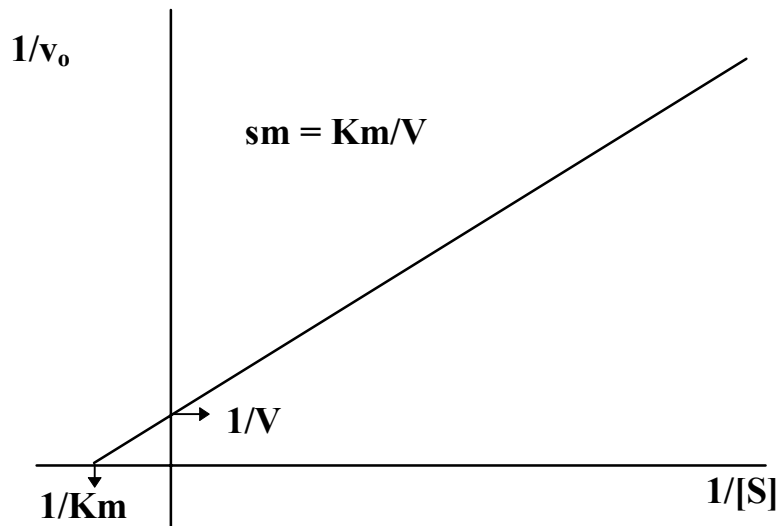
V - maximální (limitní) reakční rychlost

K_m - Michaelisova konstanta

$$v = \frac{V \cdot [S]}{K_m + [S]} \begin{cases} [S] \gg K_m & v = \frac{V \cdot [S]}{[S]} = V \\ [S] \ll K_m & v = \frac{V \cdot [S]}{K_m} = \text{konst.} \cdot [S] \end{cases}$$

Stanovení K_m :

LINWEAVER BURKE

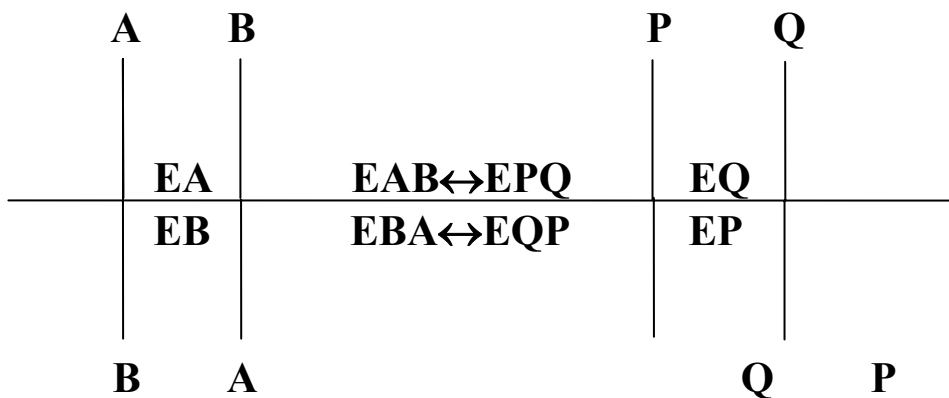
$$\frac{1}{v} = \frac{1}{V} + \frac{K_m}{V} \cdot \frac{1}{[S]}$$

Reakce se dvěma substráty

Mechanismy - CLELAND

Sekvenční :

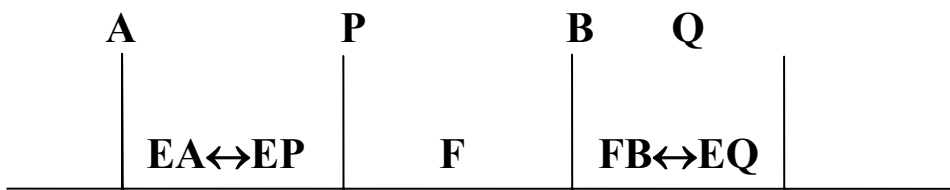
a) náhodný

b) *uspořádaný*

Pingpongový

Látky ovlivňující činnost enzymů

Látky ovlivňující činnost enzymů {

- aktivátory
- inhibitory

Aktivátory - zvyšují rychlost enzymové reakce

Inhibitory - snižují rychlost enzymové reakce

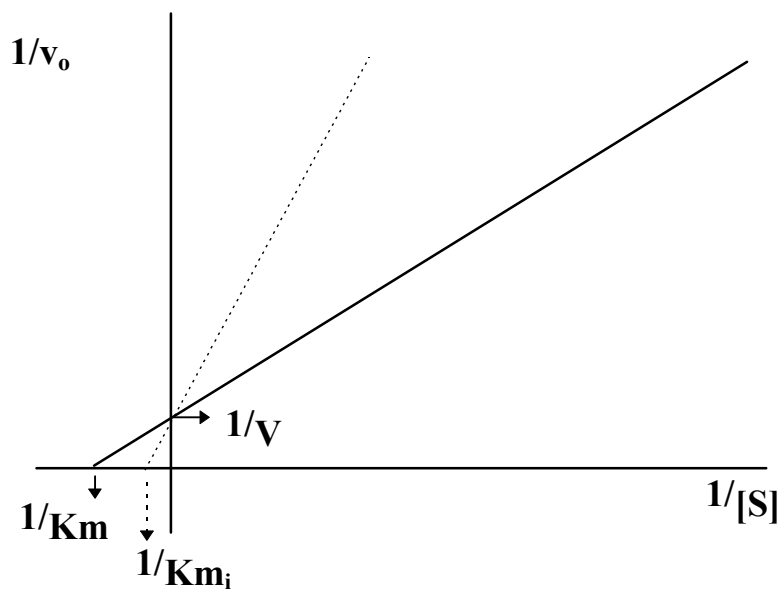
Inhibice

- Ireverzibilní inhibice

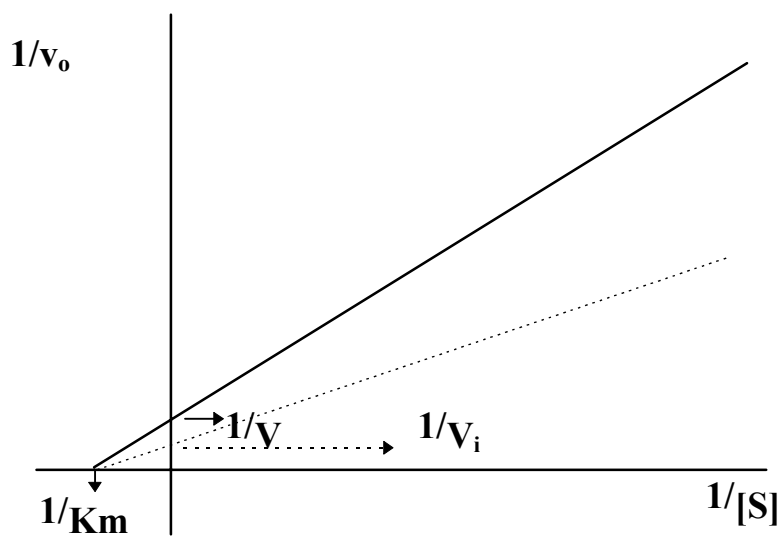
- Reverzibilní inhibice

Kompetitivní inhibice

$$K_{m_i} > K_m \quad V_i = V$$

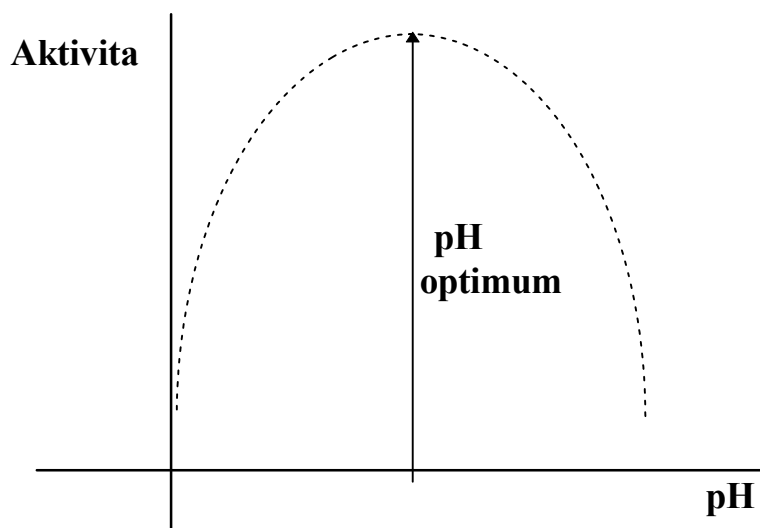
Nekompetitivní inhibice

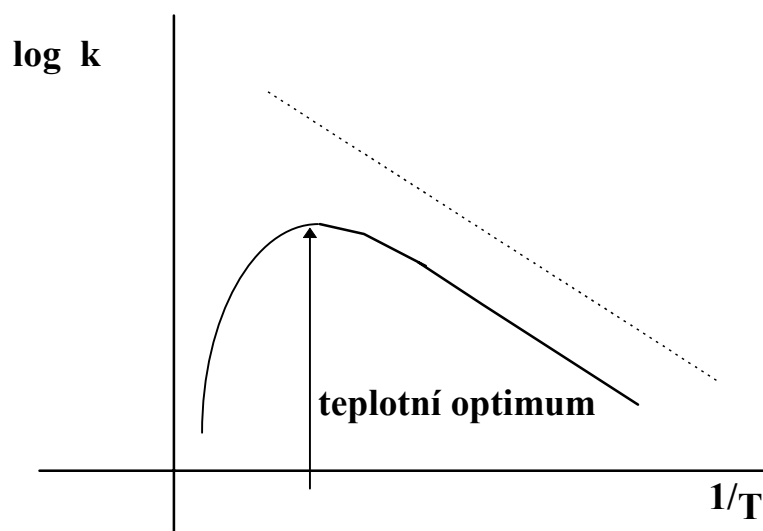
$$K_{m_i} = K_m \quad V_i < V$$

Fyzikálně chemické faktory
ovlivňující rychlost enzymové reakce

Vliv pH

Vliv teploty

Regulace činnosti enzymu

- Regulace koncentrace enzymu
- Allosterická regulace MONOD 1963
- Regulace zpětnou vazbou
- Regulace kovalentní modifikací
- Kompartmentace

Využití enzymů

- bioanalytická chemie
  - stanovení substrátů
  - stanovení inhibitorů
  - nepřímé stanovení
- lékařství
- průmyslové využití
- průmyslové využití
  - prací prostředky
  - krmivářství
  - potravinářství
  - farmacie
- enzymová katalýza v organické chemie

Umělé enzymy

- Synzymy
- Abzymy